

ХАНТЫ ЯСАҢ

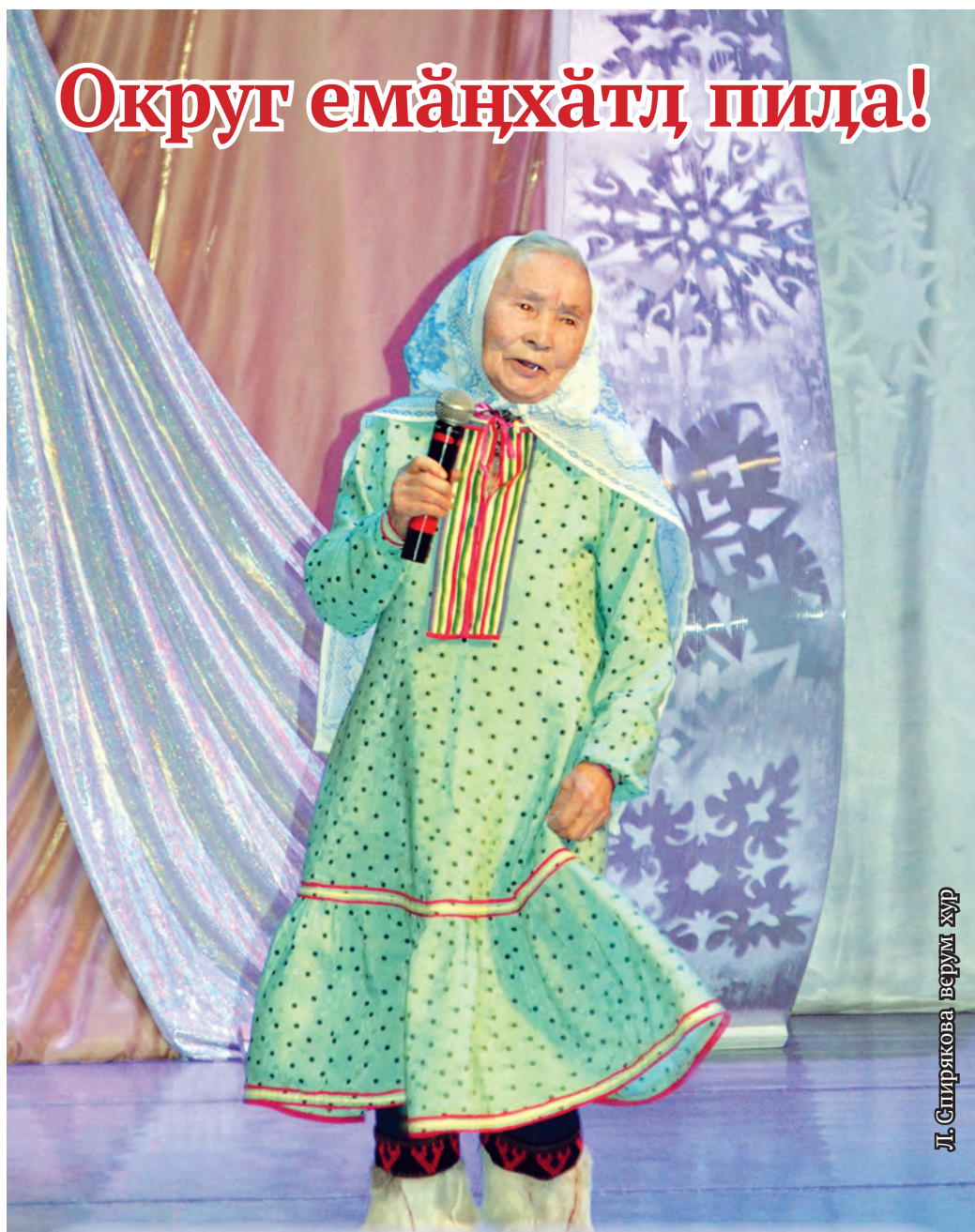
7 декабря 2017 года

№ 23 (3491)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

Округ емӑнхӑтл пида!

Л. Спирикова верум хур

Тӑм ванӑн Нижневартонской район хуца «Россыпи Югры» немпи Увӑс мир емӑнхӑтл вӑс. Тӑта Корлики кӑртӑн ими Мария Гавриловна Хохлянкина (Прасина) мет сыяңа арийс па тӑса якӑс, щикем мира мӑстӑс. Ван хӑтлуп тыдӑщ 5-митн лӑв 77 ода йис. Мария Гавриловна, хӑв йис нӑпӑт па тумтака вӑда!

Тӑм номерӑн лӑнтаты:

7

Югра мӑв
хоттел ӗх
вӑн мирхота
ӑктӑцийлсӑт

8

Хӑнты мир
лӑмӑтсух тӑса
ӗнтӑсты не
О.И. Вагатова
олӑңӑн

9

Р.П. Гришкина
ар ол мӑр
ай нявремӑт
давӑлман
рӑпитл

13

Хутыса
Саранпауль
кӑртӑн
лекцитты верӑт
мӑнлӑт

16

Ӗмвош мир
нюки хот
ӗнтӑсты
вӑнлтыйлсӑт

87

ХАНТЫ-МАНСИЙСКОМУ
АВТОНОМНОМУ ОКРУГУ – ЮГРЕ**Югра мўевн
вэлты тыһаң ёх!**

Ханты-Мансийской автономной округев 87 ода йитад паты ма нынана ям вўща ясаң луплуд!

2018-мит од иса мират кашашман вэлты ода альсы. Югра мўевн шуши мират иса пурайн па мират пида кўтэдн дэхсаңа вэсат. Ма дәнхалум округ мирата лупты ям ясаңат, яма, уяңа-пишаңа, кўтэдн дэхсаңа па кашашман ат вэлдят, Югра мўев нух ат енумл!

**Округ Дума кэща
лаңқар хэ,
шуши мират
ассамблея кэща
Еремей АЙПИИ
Ханты ясаңа тулмаштас
Надежда
РАГИМОВА**

Арсыр мират кўтэдн дэхсаңа ат вэлдят

Кашаң од етшаттың округ кэща не Наталья Комарова иса округ мира елды ода мосты ясаңат лупл. Там одн лўв Ас потты тылащ 23-митн Ёмвошн мирхот тэс, хута ши ясаңат лупас.

Н. Комарова ясаңат ширн, лўв 2018-мит ода мет тэс нумсат пунд Россия мўв кэща хэ Владимир Путин ясаңат эвэлт: «*Йис вэлупсыя вантты ки, уша паватсўв, иса верата ияха ёшн катдасман вўянтты мосл, шит эвэлт тэп нух питлўв. Йис пурайн иса верат ияха мирн аң тэсыит ки, алпа, ши мир вэлупсийн ар нўша вэс*».

Елды одн Югра мўв 825 ода йил. Йис пура вўш эвэлт та́та арсыр мират кўтэдн дэхсаңа вэсат, шит паты мир нўша аң вантсат.

Н. Комарова лупас: «*Мўң мўевн 2030-мит од ванты стратегия не-пек дэщатман вэл. Ши поступсы хўват экономика верат яма тэдыит ханнехэ вэлупсы ямашак верты щира. 2016-мит од юпийн уша паватсўв, Югра мўев социально-экономической верат*

ширн Россия луваттың хэлмит та́хийн вэл, Уральской федеральной округев луваттың — олаңмит та́хийн».

Округ кэща ясаңат ширн, Югра — шит Россия мўв энергетической сэм. Веккешиталта вой сухат, мўв илпи ташат ар мўвата тэдыит, шит эвэлт Россия мўевн экономика верат яма мәнлат.

Елды 2018-мит одн округевн социальной нётупсийн 400 шурас хуят мады. Ши вера 7,6 миллиард шойт вух ортлы.

Н. Комарова округ дорожной департамента па иса вошат кэщаята партас, лэдн елды одн машинайт яңхты ёшят Югра мўв луваттың ат йилпатдыт.

Йилуп одн нявремат вәнлэтаты па мир лекшитты вера́на иши ар

ёр пунды. «Бережливая поликлиника» вер ширн хәннехуятат пельницайн сора́шак мосты непека́тн ма́дыит. Нявремат а́школайн инта́м щиты вәнлэтдыит, лэдн елды а́школа юпийн дыв ар мосты та́м йис вер ат вэйтсат.

Н. Комарова лупас: «*Югра мўевн арсыр лән-хата поикшаты ёх кўтэдн яма вэлдят. 1959-мит од вўш эвэлт та́та 13 пўша аршак мир вэлты питас. Та́та 120 арсыр мир вэл. Дыв яма, дэхса́ңа, мўват-йиңкят дава́дман вэлдят. Та́та вэлты шуши мир йис верат ияха дава́лдўв. Шит пелы вантты па уша паватты ар хәннехэ мўң мўвева юхтыил*».

Округ кэща не ясаңат ширн, елды питты 2018-мит од «Год гражданского согласия» немн адыты мосл.

Надежда НОВЬЮХОВА

Округ дума мирхот

Ёмвошн Ас потты тылащ 23-митн и хатл ма́р округ дума 12 па 13 мирхотна́н вера́нтсийна́н. Депутатат йилуп 2018-мит ода Югра мўев бюджет вўсат.

Йилуп бюджет ола́нн вух лўна́тты департамент кэща не Вера Дюдина ясаң тэс. Мәнум од киньша йилуп непе́кн хәншман вэл, хуты бюджета юхатты вух 1,5 процента шимла йил. Та́даңтэдн округ бюджета юхатты вух — 177-кем миллиард шойт вух питл. Па 1,2 процента аршак вух та́руптаты питлы, иса 2018-мит од ма́р — 199,6 миллиард шойт вух та́руптаты.

2018-мит одн округев бюджет дефицит вух — 22,6 миллиард

шойт вух питл, 2019-мит одн — 16,6 миллиард шойт вух, 2020-мит одн — 15,2 миллиард.

Муй та́хет эвэлт бюджета вухат юхатлэт, шит му́дтыкем налог сухуптаты вер эвэлт — 2017-мит одн — 95,3 процента арат вэс, 2018-мит одн — 2,1 процента ая йил ма́нум од киньши, 2019-2020-мит одна́н — 96,3 процента ванты вэна енумл.

Ма́та вера бюджет вух та́руптаты питлы? Шит му́дтыкем социально-культурной верата — 72,3

процента арат 2018-мит одн. 2017-мит одн шит 69,7 процента арат вэс.

Ишиты 2019-2020-мит одна́н ма́р Россия мўв президент партум верат нух дэщатты питдыит. Шит па́та бюджет та́хетн ра́питты хәннехуятат тылащ вухат вэна верты па́та, вэлты хотят ома́сты вера, па мир яма́лды па лекшитты верата вухат та́руптатыит. Вэ́н хоттел тайты хуятата не́тты па́та иши ар вух еса́лды.

Округ бюджет государственной программа ширн дэщатсы, шит 99,3 процента арат вух. Культура верат — хэт программа, вэлты хо-

та́т — 2, экономика ве-ра́т — 8.

Округ дума кэща хэ **Б. Хохряков** вўюм бюджет ола́нн щиты лупас:

— *Та́м бюджет ола́нн лупты ра́хл, хуты шит а́д мир па́та вўюм ут. Му́дтыкем вухат ма́н-ла́т социальной верат дэщатты па́та: мир лекшитты, нявремат вәнлэтаты щира па па социальной верата. Дефицит ола́нн пута́ртты ки, ма нэма́сдум, шит ше́ңк а́тум вер а́нтэ. Мўң каша́ң од шимаш бюджет вўлўв, тэп иса пурайн мосты вух ка́ншлўв па вэйтлўв па верат ту́ң-щирана дэщатлўв.*

Надежда ВАХ

Югра мўв ёх Сочи воша яңхсӑт

Ай тӑхет потты тыдӑш 15-22-мит хӑтдӑтн Сочи вошн XIX-мит Мўвтед айдат ёх фестиваль мӑнӑс, хута 180-кем мўв эвӑлт 50-кем шурӑс хуят вӑс. Ёмвош округ эвӑлт 45 делегат па хӑс нӗтӑсты хуят шив яңхӑс. Ас потты тыдӑш 13-митн «Югра-Классик» хотн мўвев кӑшӑ не Наталья Комарова ши мир пида вӑйтантаыдӑс. Щӑта нух вантсы, муң ёхлўв каш хӑрн муй версӑт па елды муй нумӑс верты лӑңхалӑт.

Наталья Комарова ши ёха лупӑс:

— Ма вӑдем, кашӑн хуят Сочи эвӑлт ям нумӑсн юхи юхтӑс. Щит исторической вер вӑс, вӑдтӑн нӗпӑт щит нӗмты питдӑтн. Сор кеши ма ищи шив яңхсум, ма щиремн, мўң мўвев ёх щӑта нюр и семья хураспия вӑсӑт. Ин лӑңхалум, лӑдн щӑта верум нумӑсӑт иса вера ат йисӑт. РФ Президент щӑта айдат ёх пойкас, лӑдн хӑршия па хон пелӑк хуятӑт пида рӗпитты ат вўянтыйдлӑт. Ин хӑлум вер Президент лупум ясӑн щирн тывӑс, щит Ёмвош районӑн этнографической тӑхи пўншты щир, «Сбережем лес — сохраним жизнь!» немуп мўвӑт-автӑт вӑнльты вер, щӑлта Юграев эвет, пухӑт Россия па Германия айдат ёх пида лӑхсӑна йиты нумӑс тӑйлӑт.

Мосл лупты, вӑйтантаупсийн каш вандтӑты хушап унтасн мирхотн па вошӑт, кӑртӑт ёх ищи вӑсӑт. Щитӑт кўтн «Нижевартовский экипаж моряков запаса» немуп тӑхи хӑ Виктор Шмырев омсӑс, лўв 1978-мит олн XI-мит Мўвтед айдат ёх фестивальн Гавана вошн вӑс. Ши олӑңӑн мира ай павтӑс.

— Мет сыры Куба олӑңӑн хӑдсум, хӑн 1960-мит олн ратива ху-

шап лӑтсўв. Щӑдсаты кубинской революция, Свобода немуп пӑхӑр, Фидель Кастро па Че Гевара олӑңӑн уша версум. Ши пурайн Свобода немуп пӑхар сӑма рӑхӑс. Ашкола юпийн Тихоокеанской флот хуши служитсум, ёхӑт Сибирской железнодорожной тӑхийн вӑндтыйдсум. Ши йисн стройотрядӑт вӑсӑт, ма щимӑш тӑхи рӗпатнека па кӑшӑя вӑсум. Идӑтн уша версум, хути яма рӗпитмем пӑты XI-мит Мўвтед айдат ёх фестиваля китдьюм. Шив яңхум мир кӑшӑя Белоруссия компартия ух хӑ П.М. Машеров па ЦК ВЛКСМ кӑшӑ Б.Н. Пастухов вӑсӑн. Кубинской фестивалӑ хӑн юхӑтсўв, шив арсыр мўвӑт эвӑлт сот мутас тухдӑн хоп па ихущӑяң тўтӑн хоп юхтӑс. 18,5 шурӑс хуят 145-кем мўв эвӑлт вӑс. Ши пура иса нумӑсн хӑшӑс. Кубинской мирн сӑмӑна тӑйсыюв, хӑн дыв уша версӑт, хути мўң Советской Союз эвӑлт вӑлдўв.

В. Шмырев юпийн Сочи воша яңхум айдӑт ёх йилуп нумӑсӑт вермед олӑңӑн путӑртсӑт: СурГУ хуши рӗпитты не Александра Соколова «Сбережем лес — сохраним жизнь!» немуп ут олӑңӑн, Сергей Ставский (Ёмвош) Россия па Германия

Мирхот пурайн

эвет-пухӑт пида лӑхсӑна йиты нумӑс олӑңӑн лупӑс. Ёмвош район депутат, Ас-угорской мирӑн айдат ёх тӑхия па «Югра лыднуптӑты» мира нӗтӑсты хӑ Руслан Богордаев путӑртӑс, хути Ёмвош районӑн этнографической хӑр пўншты нумӑс вӑд:

— Фестивальн вӑдем пурайн мет така нӗмӑсты питсўв, хути 2018-мит олн Кышик вошн этнографической тӑхи верты мосл. Щӑта музейной, этнографической, арӑңмоньшӑн, вертутӑн, рўтышӑты па январемӑт вӑндтӑты тӑхет пўншты лӑңхалўв. Ши вер унтасн йилуп рӗпата тӑхет кӑртӑн тывлӑт, шуши мир культура нух алумты пиньшӑлўв, вӑн ёх ай хуятӑт йис вера вӑндтӑты питдӑт па Ёмвош района аршӑк рўтышӑты хуят юхтыйдты питд.

Щӑлта этноцентр хуши Пўпи як па луӑлтупӑт верты рӑхты питд, кӑсты, юнты па ай хоп кӑсупсы верты. Па пўш хӑнты поэт Владимир Волдин олӑңӑн нӗмӑлмӑты мирхот верты нумӑс тӑйлўв. Ёхӑт ши тӑхи лўв немӑдн алӑты лӑңхалўв.

Мосл лупты, тӑм пўдӑн Ёмвош район кӑшӑйт, Ас-угорской мирӑн айдӑт ёх тӑхи хуятӑт, этноспорт Федерация мир, мӑшӑн ёх тӑхи, Касум музей рӗпатнекӑт, культура па образования департаментӑн мир ищи лӑңхалӑт, лӑдн ши этноцентр ат версы.

Ши тухӑлпи Руслан Богордаев Югра кӑшӑ неӑа лупӑс, мосӑн, па пўш ол Рӑт ясӑнӑт ода алӑты. Ши не юхды лупӑс, хути ши олӑңӑн ямсыева нӗмӑсты мосл. Щӑлта мирхотн Андрей Большаков (Ёмвош) путӑр хӑлӑнтӑт ӗмӑш вӑс. Лўв «Молодые профессионалы» немуп кӑсупсийн нух питӑс па лупӑс, хути саты нянят па пирекӑт верты вӑндӑс. Н. Комарова лўвӑл партӑс па пурайн щитлад мирхота тӑты па мирхотӑн ёх лапӑттӑты. Юхи мӑнтӑл елпийн айдат ёх рўш па английской ясӑнӑн мўвтед эвета па пухӑта хӑншум непек лўңӑтсӑт. Щитн дывӑл пойкасӑт тӑса вӑдты па Земля мўвев лавӑлман тӑйты.

Реональда
СУРЕЙСКАЯ

Ханнехэя сэмәңа па вещьката вэлты Мосл

Ши олаңан Ёмвошн Мўвтел мир Рождественской дўнтупсийн путартсы, мата ут Ас потты тыдәщ 18-митн вәс.

«Рождественской дўнтупсы» — щит Ёмвош Рўщ Православной Тәрум хот па округ правительствә кәщайт тўвум вер. Ши олаңан округ кәщә не Наталья Комарова лупәс. Ши вән вер хўват Югра мўвевн 300 мулдас вер тәды — щит Кирилло-Мефодиевской дўнтупсы па па мирхотәт, хута әктәшум мир дәх-

Ёмвош па Сәрханл митрополит пәп ики Павел

сәңа вэлты верәт олаңан путартләт.

Ёмвош па Сәрханл митрополит пәп ики Павел дўнтупсы пўншум пурайн лупәс, хуты тәм одн сот тәда йис ши пура вўш эвәлт, хән Россия мўвевн Патриаршества йилпа нух дьднуптәс па 1917-мит одн Тихон пәп ики патриарха йис.

Ши вән мирхотн па и тәхийн хәншум путрәт хәдәнтсум. Мәнәма шеңк әмәщ вәс, хуты шеңк ар айдат әх щив юхәтсәт. ЮГУ эвәлт «Педагогика па психология» немпи тәхийн вәндтәйдты эвәт «Муй щирн ащи няврем енмәлты нәтл», «Мосл муй әнтә айтәдн няврем вәндтәты?» па па әмәщ путрәт. Тәм

тәхи тәты не Светлана Валерьевна Поливанова ястәс, хуты эвәт ям путрәт хәншәт, ин дыв вәйтләт, муй щирн нявремәт енмәлты Мосл.

Нижевартовск вош Тәрум хотн вэлты әшколайн рәпитты хә ай тәс, хутыса дўв нявремәт па дыв әңкидал-ащидал пила рәпитл. Лўв ясәд эвәлт уша йис, хуты юхи хәшум оләтн ар вошәң хуят перна пос пунсәт па рўщ Тәрум Ащия эвәлты питсәт. «Щит шеңк ям. Вантә, Тәрум Ащия эвәлты хуят — мир педы сәмәң хәннехәя йил, яма па вещьката вәд», — щиты дўв юхи хәшум ар-тән лупәс.

Дўнтупсийн еңта пәсан вәс, щәта «Социокультурные истоки» немпи нявремәт вәндтәты урок олаңан путартсы. Щимәщ урок итәх әшколайтн тәты питсы.

Людмила СПИРЯКОВА

Мўвәт-йиңкәт давалты вер олаңан айкел тәсәт

Ас потты тыдәщ 24-мит хәтәдн Департамент недропользования хот йитн Ёмвошн округев Прокуратурайн рәпитты хәннехуятәт мирхот дәщәтсәт, мата ут мәнум пурайн лупсәт, муй щирн мўвәт-йиңкәт мўв илпи тащ нух амәртәйн давалддыт. Ши мирхотн Югра мўв прокурор Е. Ботвинкин, округев кәщә дәңкәр хә А. Забозлаев, Росприроднадзор кәщә Р. Мишенин, Департамент недропользования кәщә С. Филатов, Югра мўв Природнадзор кәщә С. Пикуннов па мўв илпи тащ кәншты тәхет кәщайт вәсәт.

Ияха әктәшум хәннехуятәт едпийн сырыя айкел округев прокурор Евгений Ботвинкин тәс па лупәс, хуты «Югра мўвевн тәм юхи хәшум оләтн ям ар нефть холумтәдә. Тәп 80 мўв илпи тащ вўты тәхи ар од мәр ямсыева рәпитл. Аратәдн 460 щимәщ ут вәд. Мўв илпи тащ нух вўты пурайн ищипа арсыр 1,4 миллион арат

нәңхәл мўң вәлты-холты мўвлада-йиңкәдәдә питл. Тәп 600 кубометра йиңкә па хәлум шураәс гектар арат мўв питы тащ унтасн хәләнә йиләт. Щит пәта округев мўвәт-йиңкәт давалты тәхет па поступсы щирн нух вантты хуятәт мўв илпи тащ кәншты әх пила вещьката па сәмәңа рәпитләт. Тәм ут вўты компаният мўв-йиңкә

дыв рәпатайдал юпийн юхи хәшум оләтн иса вещьката сыстамтты питсәт. Ши тумпийн мўв илпи тащ холумты тәхет нәхләңа верум мўвәт-йиңкәт пәта ям ар миллиард шойт вух округев правительства хота сухуптәләт. Тәп щимәщ вер унтасн юхи хәшум оләтн нефть вўты мўвәт иса кашәң пўш сыстама дәщәтләйт».

Евгений Ботвинкин путартәс, хуты 2016-мит од вўш эвәлт па иса 2017-мит од вўш вәнәта округев прокуратурайн рәпитты хәннехуятәт 1,4 шураәс мўвәт-йиңкәт нәхлүтум вер уша версәт. Щит пәта дыв сўта 217 непек хәншәт, мата утәт унтасн 120 вер пәта мўв илпи тащ кәншты әх 442 миллион шойт вух

схуптәты питләт. Юхи хәшум кәт од мәр питы тащ вўты тәхет мўвәт-йиңкәт Югра хуши нәхләңа верум пәта 518 миллион шойт вух округева сухуптәсәт. Ши тумпийн 70-мит оләт вўш эвәлт па иса 80-мит оләт вўш вәнәта катра пурайн мўв илпи тащ амәртәт тәхет поступсы щирн нух вантты әхлүвн ищиты ямсыева ләп тәхәртты парсыит. Щәдә кашәң одн щит мәнтийн карты турпайт кәтна тохләт па щит пәта шеңк ар мўв вуй мўва па йиңкә дәкки мәнл. Округев прокуратура хуши рәпитты әх юхи хәшум оләтн Югра мўв тащ холумты тәхет рәпата иса вантман параталуман тайләт.

Владимир ЕНОВ

«ЮграТур» — вулан рўтыщаты вер

2001-мит од вўш эвӓлт Ёмвошн туристской вандтупсы верӓнтлы. Мўн мўев мир тухӓдпи шив Уральской, Центральной, Северо-Западной, Сибирской па Южной федеральной мўвӓт эвӓлт мир юхтыйлдӓт. 2012-мит од вўш эвӓлт ши вер мўвтел вандтупсы алыщаты питсы. Вантэ, па хон пелӓк ёх ищи тыв юхтыйлдыт питсӓт. «ЮграТур» — щит вулан рўтыщаты вер. Щит лэщӓтсы, лӓдн аршӓк хуят Юграя рўтыщаты ат йисӓт. Ши тумпи вандтупсийн арсыр хӓннехӓйт йилуп верӓт уша павӓтлӓт па вӓтща рӓпитты пиньщӓлӓт.

Тӓм пўш «ЮграТур 2017» немуп вандтупсы Ас потты тылӓщ 17-19-мит хӓтлӓтн «Югра-Экспо» хотн мӓнӓс. Сыры иты ши вер Ёмвош округ правительства лэщӓтӓс. Хӓдум хӓтл мӓр няд шурӓс хуят шив юхтылдӓс, 250-кем хӓннехӓ щӓта рӓпитӓс.

Вандтупсийн арсыр ента пӓсанӓт вӓсӓт, хута путӓртсы, муй щирн рўтыщаты вер мет яма лэщӓтты. Шуши мир пурмӓсӓт тӓса верты

Кўтлупн А. Никонова.
«ЮграТур 2017» вандтупсы

Кўтлупн Н. Поянкина (Пыть-Ях).
«ЮграТур 2017» вандтупсы

олӓнӓн немасыя мир-хот верӓнтсы. «Город мастеров» немуп хӓрн пурмӓсӓт верты ёх арсыр ут версӓт па мойн ёх щит верты вӓндтӓсӓт. Щӓлта «Увидеть Югру — влюбиться в Россию!» немуп кина вандтӓты тӓхи рӓпитӓс, «Четыре сезона» немуп хурӓн ут па «Юнтты хӓр» вӓс, хута мойн ёх хӓнты юнтутӓтн юнтсӓт. Камн «Югра-Экспо» хот едпийн юрн хотнӓн омӓссӓнӓн, щӓта Василий па Антонина Никоновнӓн хӓнты детутӓтн мир лапӓтсӓнӓн па шуши мир вӓдупсы олӓнӓн ай павӓтсӓнӓн. Тӓнял од иты «ЮграТур» немуп вандтупсы губернаторӓ нӓтты хӓ **Алексей Забозлаев** пўншӓс па

лӓп тӓхрӓс. Ши пурайн лўв тӓмиты лупӓс:

— *Правительстве в рўтыщаты вулан вер па вухӓн вера тӓйлӓлдӓ. Кашӓн од мет ар хуят рўтыщаты ропӓхн мўн мўева юхтыйлдыт питсӓт, тӓм пўш 540-кем шурӓс хуят тыв юхӓтл. Ши вер унтасн кӓтлем миллиард шойт вух холумсўв. Щит ямарат вух. Мет ар мир арсыр каш хӓрӓта тыв юхтыйлдӓт. Мўн нӓмӓслўв, шуши мирӓт вӓдупсы вантты па спортивной туризма вўянтурм ёх ищи ара йиты питл.*

Тӓм вандтупсыя няд шурӓс хуят юхтылдӓс па 250-кем хӓннехӓ рӓпитӓс. Тӓта па мўв хуятӓт пидӓ вӓйтӓнтмев юпийн мет яма вӓтты питлўв, муй щирн

рўтыщаты вер ямсыева лэщӓтты.

Вандтупсы лӓп тӓхрум пурайн А. Забозлаев па Национальной ассоциация немуп тӓхи кӓща О. Алексеев кӓсупсӓтн нух питум ёха мойлупсӓт катлуптӓснӓн. Вух ёша павӓтты непекин Василий Решетарь (Нижневартовск эвӓлт) мӓсы. «Лучшее этнографическое стойбище» немуп верн Чуэльско-Ветляховской община (Поднавӓт, Нуви сӓнхум район) мойлупсы холумтӓс. Нефтеюганской район кӓща хот «Лидер событийного туризма Югры 2017 года» верн нух питӓс, «Идея туристского события Югры 2018 года» верн «Союз турпредприятий Югры» (Ёмвош) олӓн тӓхи вўс, «Туристское событие Югры 2017 года» кӓсупсийн «Дворец искусств» (Нижневартовск) мойлупсы холумтӓс. Мет ям холты хота «Миснӓ» (Ёмвош) алысы, ям рўтыщаты тӓхия — «Каменный мыс» немуп кӓрт (Сӓрханл район) йис, тӓса путӓртты неӓа Ираида Самоловова «ЮграМегаТур» (Ёмвош) хот эвӓлт алысы.

«ЮграТур 2017» кӓсупсийн нух питум ёх

Реональда ОЛЬЗИНА

Е.М. Короткая

Няврем вэндтаты неңа йиты дӑңхӑс

Елена Михайловна Короткая (эви опрац немл Молданова) Мосум юхан пӑңӑд Вӑн вар кӑртӑн сема питӑс па енмӑс. Ин ши вош ӑнтӑм. Ши йисн щит мирӑң вош вӑс. Тыв ар тӑхи эвӑлт Мосум мӑв па па хӑнтӑт юхтыйдман вӑсӑт. Юх хотӑт омсыйдсӑт, рӑпата мир тӑйсӑт. Ай нявремӑт хӑтл мӑр тӑйты хот тӑм кӑртӑн вӑс. Мосум мӑв хӑнтӑт тӑта кӑтӑдн яма нӑтӑсман вӑсӑт-холсат.

Е.М. Короткая 1960-мит олӑтн икел па нявремӑл пида

Елена Михайловна нӑмӑл-мӑслӑ:

— 1942-мит одн ма ащем Михаил Ефимович Молданов дала тӑсы. Щӑта дӑв Ленинградской фронта ликмӑс. Вӑш тыдӑш эвӑлт лыпӑт хойты тыдӑш вӑнта 104-мит западной стрелковой полк хуца дала сӑс. Ащем Отечественной дады пурайн ефрейтора вӑс. Щӑлта лыпӑт хойты тыдӑш 1942-мит ол вӑш эвӑлт 1943-мит ол вӑнта 198-мит стрелковой полк хуца дала сӑс. Тӑд мӑр па лыжной батальон хуца вуракӑт илды павӑтман вӑс. Ас потты тыдӑш 1943-мит ол вӑш эвӑлт 1944-мит ол вӑнта 328-мит стрелковой полк хуца дала сӑс. Щӑлта дӑв ӑхӑт сапӑра па вӑс. Ащем Вулаң победа май хӑтл Берлин вошн вӑс. Рӑт Мосум мӑвӑда ащем 1946-мит одн юхтӑс. Ма яма нӑмлем, муй иты ащем юхи юхтӑс. Щирн, вантӑ, детут шимл вӑс. Ӑңкем, ащем тӑд мӑра китсайнӑн вӑнтыты. Ма нявремӑт тӑйты хотн хӑйсаюм. Щӑта, нӑмлем, вӑдты хотӑв хонӑнӑн вош хӑлы хува т кашӑң алӑң хурамӑ-

на па яма лӑмӑтдӑм кӑт учитель имиенӑн янхсӑнӑн. Лын тӑс хурасуп портфель тӑйсӑнӑн. Ма щирн ши вера няврем вӑндтаты неңа йиты нумӑс версум.

Елды 1950-мит ол пурайн Вӑн вар кӑрт эвӑлт мир худыева йилпа верум Кышик воша каслуптӑсыйт. Щӑта ма 1957-мит одн ӑшколаем етшуптӑсум. Ма имухты нумӑс ши пунсум ин я-а, няврем вӑндтаты неңа йиты па вӑн непе к ӑша павӑтты мосл. Щиты Кышик эвӑлт хопн Ӑмвош вӑнта юхӑтсум. Щирн, вантӑ, ушӑң калтӑң ӑнтӑм вӑс. Нык шӑшум мӑремн иса йиңка па сухтая кӑрдам йисӑт. Ар вӑрн кӑш йисум, тӑп 1957-мит одн Ӑмвош педучилищайн вӑндтыйлдытсум. Имӑлтыйн 1961-мит одн вӑндтыйлдытсум етшӑсум па нявремӑт вӑндтаты неңа йисум.

— Елена Михайловна, муй тӑхийн рӑпитты олӑнтсӑн?

— Катра, вантӑ, мӑң вӑндтыйлдытсум етшӑтӑв юпийн немасыя китдаюв рӑпата. Щиты ма хӑтл етты пелӑк мӑва Ларьякской района Корлики воша нявремӑт

вӑндтаты китсаюм. Щӑта и ол мӑр рӑпитсум. Щӑлта ма Комсомолец воша китсаюм. Ши пурайн тухлӑң хопӑт шимл янхсӑт па ши пӑта Корлик вош эвӑлт ши кӑрт вӑнта кӑрн шӑшсӑв. Щиты мӑнум мӑревн кӑт пӑш холсӑв. И тӑхийн мӑң ешӑлтӑва пӑпие етмийс. Тӑм вошн ӑшкола-интернат хотн кӑчая кӑт ол мӑр рӑпитсум. Тӑта эвет па пухӑт тӑп нулевой эвӑлт нялмит класс вӑнта вӑндтыйдсӑт. Ӑхӑт районо кӑча ики Михаил Иванович Питер мӑнты Охтеурье воша китсӑдӑ. Тӑм кӑртӑн рӑпитмем пурайн нявремдам ащи пида вӑйтантсум. Мин яха вӑдты питсумн. Олӑң пухем Валерий 1965-мит одн сема питӑс. Щӑлта па одн ма хоттел ӑхдам пида мӑв вуй нух талман рӑпитты ӑх вӑдты йилпа тывум Нижневартоск воша касӑлсум. Ма тӑм вошн олӑң классӑтн нявремӑт вӑндтуман рӑпитсум. Ӑшкола кӑчайн 1972-мит одн Ленинград воша вӑндтыйлдытсум китсаюм. Щӑта ол мӑр вӑсум. Вӑндтыйдмем юпийн иохды Нижневартоск воша рӑпитты мӑнсум. Тӑм вошн ар ол мӑр нявремӑт вӑндтуман хӑтмит ӑшколайн кӑпӑртсум. Щӑта кӑча неңа Антонина Петровна Сушӑа вӑс. Дӑв мӑнты эвет, пухӑт вӑндтаты вер ӑхтыйн шеңк яма нӑтӑс. Иса путӑртыйдсӑдӑ, муй иты нявремиет пида нявлӑк нумӑсн рӑпитты. Щӑлта ма Тӑпӑл вошн Д. И. Менделеев немуп педагогической институт етшуптӑсум. Иса яха пунман ки ӑшколайтн 39 ол рӑпитсум. 2002-мит одн рӑтышӑты мӑнсум. Икем пида кӑт няврем Валерий па Маргарита енмӑлтсумн. Ин кӑт хиды па и ай хиднеңие тӑйлум.

Ульяна МОЛДАНОВА

Ас потты тыдӑш 25-мит хӑтӑдн Ёмвошн Югра мӱв хоттел ӗх тӑхи вӑн мирхота ӑк-тӑшийдсӑт. Видео мух-ты тӑм тӑхийн округев арсыр вошӑт эвӑлт мир ясӑн тӑсӑт. Дыв путӑртсӑт, муй иты шӑкашты нявремӑт юхи семьяйта вӑты па муй вӑрн эвӑт па пухӑт киника лӑнӑтты хӑшты.

Шӑлта Югра мӱв кӑща ими Наталья Комарова «Материнская слава» немуп мевд посн ар няврем енмӑлты именӑн Сӑрханл район эвӑлт Надежда Мельник па Нефтеюганской мӱв эвӑлт Евгения Сметанина мойлуптӑслӑ. Ёмвош округ губернатор ишӑкты непекӑтн шӑкашты нявремӑт енмӑлты хоттел ӗх Нижневартовск вош эвӑлт Рамиль па Флюра Ганиевы, Октябрьской район Приобье вош эвӑлт Оксана Егорова, Покачи вош эвӑлт Эльза Марагина, Советской район Зеленоборск вош эвӑлт Рагиба Черканова па Нижневартовск вош эвӑлт Шаймарданов именӑн-икенӑн Мукатдас и Резида мойлуптӑсыйт. Тӑм хоттел ӗх ям нумӑсн ӑнқилды-ашилды хӑшум тӑпиет енмӑлдӑт. Елды Ёмвош округ вӑн кӑща ими **Н. Комарова** лупӑс:

Округ кӑща не Н. Комарова
Ганиев хоттел ӗх пида

Югра мӱв хоттел ӗх

— Тӑм ванӑн кимӑт-мит пӑш иса Россия мӱв хоттел ӗх кӑсум тӑхийн Лянтор вош вӑлты Сенгепов семья ӗх Светлана Михайловна па Сергей Степанович «Сельская семья» немуп утн нух питсӑнӑн. Светлана Сенгепова каркам хӑннехӑ 13 ол мӑр «Пимочка» немуп ариты па якты тӑхийн кӑщая вӑл. Сенгепов хоттел ӗх — щит хӑнты мир йис вӑлупсы яма вӑты хуятӑт. Дыв ванлтӑсӑл, муй иты тӑса вӑлты па муй ширн нявремӑт енмӑлты мосл. Мӱнева щит вӑн амӑт!

Мосл лупты, Сенгепов хоттел ӗх — йис хӑнты мир рӑт. Тӑм именӑн-икенӑн

Пиң юхӑн мӱв хӑнтӑт йис путрӑт, арӑт, моньшӑт елды тӑдӑт па щи верӑта нявремдал вӑндтӑдӑт. Дыв Сӑрханл мӱвн шуши хуятӑт емӑнхӑлтӑт нӑлтӑт верты. «Вӑрча хӑтл» пурайн тӑм хоттел ӗх яклӑт па арилӑт. Дыв Лянтор вош хулыин хӑнты мир йис лӑмӑтсухн шӑшийлдӑт. Нух питум кӑтнӑлӑв Светлана Михайловна па Сергей Степанович нӑл эви па и пухие енмӑлдӑнӑн, хиды вӑша ищи юхӑтсӑнӑн. Хӑлум нявремӑн вӑна йисӑт, юкан семьяйт тайлдӑт. Дыв худыева вӑн непекӑ вӑндтыйдсӑт па ин рӑпитлӑт. Кӑт тӑпиенӑл ӑшколайн вӑндтыйлдӑнӑн. Хоттел ӗх ащи Сергей Степанович мӱв вуй нух талты «Лянторнефть» немуп тӑхийн рӑпитл. Лӑв щӑта тӑса па каркама кӑпӑртӑл. Рӑпата ӗхдал пида ям нумӑсн вӑл. Тӑм хоттел ӗх ӑнқи Светлана Михайловна эви опраш немл Лемпина, Сӑрханл мӱвн Пим картӑн сема питӑс па енмӑс. Лӑв ащел па ӑнқел йис хӑнтӑн вӑснӑн. Дын вӑнт шушийн авиет тайман вӑснӑн. Светлана ӑш-

колайл етшумӑл юпийн вӑнт картӑла иухды мӑнӑс. Щиты вӑт мӱвӑлӑн вӑлтӑл сахӑт Сергей Сенгепов лӑвты вӑртыдӑслӑ. Ин муй лампа именӑн-икенӑн эвӑн хот, пухӑн хот енмӑлсӑнӑн.

Елды Сӑрханл район мӱвн арсыр нӑшайт тӑты «Апрель» немуп тӑхи кӑща не Елена Черкашина па именӑн-икенӑн Василий па Юлия Матвеевнӑн путӑртсӑт, муй иты вӑлупсы лавӑрт сурта питум тӑпиетӑ нӑтты. Кондинской районӑн «Жемчужина» немуп тӑхи кӑща ими Елена Бабкина ай павтӑс, муй вӑрн дыв шӑкашты нявремӑт вӑюм хоттел ӗх пида рӑпитлӑт. Югра мӱв хоттел ӗх совета Нижневартовск вош эвӑлт лунман вӑлты ими Екатерина Мелякина ай тӑс, муй иты дыв оса тӑхет, ар нявремӑн ӑнқет па ащел па мӑшӑн эви, пух тайты хоттел ӗх пида кӑпӑртлӑт. Вантӑ, оса тӑхетн рӑпитты хӑннехӑйт нявремӑта вӑлупсы лавӑрт суртӑтн нӑлтӑт. Шӑлта социальной верӑт Югра мӱвн тӑты департамент кӑща ими Светлана Давиденко ясӑн эвӑлт уша йис, арсыр нӑша тайты хоттел ӗх нӑтман тайдайт. Щиты Ёмвош округн 19 процента араттыя шимла йис семьяйт, мӑта утӑт лавӑрт вӑлупсийн вӑлдӑт. Ин нявремӑт сема питты хотн ӑнқет ай пушӑхдал вӑшемӑты ӑн питсӑт. Щи кӑтн итӑх имет нявремдал хӑйлӑдал па дыв пидала елды рӑпитты мосл. 2016-мит олн Югра мӱвн 270 хӑннехӑ эвӑлт нявремӑт нух вӑсыйт. Шӑлта 21 сема питум ай нявремие пӑльница хотн ӑнқилалн хӑйсӑйт.

Ульяна ДАНИЛО

Сенгепов хоттел ӗх Москва вошн

Дұв ёнтум дәмәтсухдалн шеңк хошум

Югра – хурамән, тәщән мўев. Йистелдн тәта хәнтәт, вухадят па юрнәт вәлдәт. Интәм округевн 120 мултас арсыр мир вәд. Щит шеңк ям! Вантә, кашәң мир культура па йис вәдупсы олғанән шеңк әмәщ уша верты. Ас-угорской мирдұв кұтн ищиты әмәщ, нумсәң, йис верәт яма вәты, арәң па якәң, мир пела сәмәң хуятдұв вәлдәт. Дыв Увәс тәрүм тұт нәмн тәрүм хуща арсыр одюпән, хәсәт иты якләт-вудиләт. Увәс тәрүм тұт хурасуп. Тәп арсыр едуп тұтыет сұлтум айлтыева вўщемәд. Югра мўвн вәдты мир ищиты Увәс тәрүм тұт иты арсыр одюпн ат вәлдәт па вудиләт.

Мўң ар шуши хуят-дұв олғанән хәншсұв, вән пеләк ехдұв олғанән хәншты па мосл. Вантә, кашәң хәннехә хошум сәмән, ям нумәсн па мосты верн вәд, кұш дұв апрәң па путрәң, кұш мәшья па верән.

Тәмхәтл ма Касум мўвн вәдты сорни еш-пи хәнты неңие Ольга Вагатова олғанән айкел тәты дәнхадум.

Ольга Ильинична вўдәт давәдты вән Вагатовәт хоттелд ехн сема питәс. Ольга вән хоттелд ех хуща ен-мәс, мосәң, щит пәты айтедн вўды сух пидә яма рәпитты хошл. Вантә, әңкел пела вант-ман вўды сух, кепл ипұша тәнләсты нәтәс. Еша вәншәка ювмалн молщәңәт, кұвщәт, хән-шәң сәхәт, вейт, мил-ләт, посәт, тұтщәңәт

О.И. Вагатова

әнтты питәс. Ин вәнты Ольга Ильинична ёнтум дәмәтсухәт мирн яма вәды. Вантә, дұв щит мурт шак-пака па тўңширәңа, вән ехдал щирн ёнтәд.

Щи тумпи сәк кә-рәттты вер ищи сәмә-на тәйл: тўрлопсәт, тұтхотәт, арсыр хурамәт сәк эвәлт верл, әнтуп келәт сәвл, хә па не ернасәт, нәй сәхәт ёнтәд. Щәдта тыйты вер дўведа ищи әмәщ. Дұв ешнәдн ям арат хәншәң дәмәтсухәт тывсәт. Апщидал дұв вўды сух ёнтум хурамәң дәмәтсухәтн ин вәнты яңхләт.

Ольга Ильинична хә-дум упи: Елена, Лари-са па Клавдия тәйл. Упет кұтәдн нәтәсман вәлдәт. Кұш верн, кұш ясәңән дәхсәңа вәд-ты мосл. Ольга ёнтум, верум пурмәслад вән неңәтн сыр-сыр ванд-тупсәта, тынесты хә-

рәта тәтьдядыйт, мирн имухты щитдал дәт-дыйт. Щирн Ольга Ва-гатова вер такды әнт омәсл, дўведа ипұша йилуп ут ёнтты муй дәщәтты тыныты щир-а мосл.

Тәм рәпата пела сәмәң хәнты неңие ай пурайн мәшитәс. Хоттелд ех Ощ оләң не-муп вәнт кәртән вәс-сәт, щит Касум вош эвәлт хўвәншәк вәс, пәдльница имухты тәты ән веритсы... Тәп муйсәр вера дұв ән кўншемийл, иса утдал яма, шак-пака па тәса верләдә.

Шўқшәты вер тум-пийн Ольга Ильи-нична арсыр детутәт епләңа кавәртәл, нянь верл.

«Хәнты ясәң» газе-таев ищи вантыйл, дў-вел рәт кәртәң мир олә-ңән хурәт мет әмәщ вантты. Щит пәты мўн, «Хәнты ясәң» газе-тевн рәпитты ех па Ка-сум мўвн вәдты мир, Югра мўев емәңхәтл постәты едпийн Ольга Вагатова вўща ясәңәт китдұв па лупдұв, хўв йис нәпәт, тумтака па уяңа едды вәда. Дәдн мир нәң сорни ешнәдәнән ёнтум, тьюм, верум шуши мир хурамәң, хәншәң дәмәтсухләң па пур-мәсләң ищиты щит ат вантсыйт. Дәдн кашәң хәннехә ат вәс, хути шуши мирдұв культу-раев, йис вердұв Увәс тәрүм тұт иты арсыр одюпн вудиләт.

Сәк эвәлт верум пурмәслад

Ирина
САМСОНОВА

Нуви сáңхум район Ваньщавáт кэртáн 27-кэм ол мáр нявремáт хáтл мáр давáлдты хотн хáнты не Руфина Прокопьевна Гришкина (эви опращ немл Кондина) рэпитл. Лúв пидэда пушхиет рэт ясáңн лúнтупсэт вэндáлдáт па емáңхáтлáт пурáйн путáртлáт.

Ай нявремáт пидá рэпитл

Руфина Прокопьевна Ваньщавáт кэртáн 1970-мит ол вáйт дор тылáщ 10-митн сема питáс. Ай пура олдал щáта мáнсáт. Áшколайн нивл класс етшуптумал юпийн Ёмвоша педагогической училищáя вэндтыйлдты мáнсá. Вантэ, хэт классáн вэндтыйлдмáлн дыв хуцелá Надежда Денисовна Молданова юхтáс, лúв ай нявремáт давáлдты неңа садикн рэпитáс. Щирн айдáт Руфина нумáсн юхáтсы ищимáщ неңа йиты. Лúв Ёмвошн 74-мит шуши мир группáйн вэндтылдáс. Лúв пидáда Касум, Саранпауль, Хулимсунт, Горки вошáт эвáлдт эвиет вэндтыйлдсáт. Щи олáңáн лúв лупáс: «Олáңмит ол давáрт мáне-ма вэн вошн вэс. Мúң — хáнтэт, ром эвет вэсúв, рúщ эветн шэкáтсыюв. Нумáс тáйсум юхи мáнты. Тэп Светлана Павловна Кононовáйн путáртсыюм, хуты елды яма вэндтыйлдты мосл, лúв мúнев хáнты ясáңа вэндтáс. Щи юпийн ма така вэндтыйлдты вúянтсум. Мúң группáевн вэндтáтты ух неңа З.Н. Окоттэто вэс. Нял ол мáр Ёмвошн вэсум. «Арáң моньщне» ариты-якты тáхия луңсум, Надежда Ерныхова, Клавдия Рандымова па па эвет пидá яксúв, арисúв. Яма нэм-дем, хэн «Торум Маа» йис пурмáсáт шавиты тáхи пúншсы, мúң щáта яксúв,

Ай пушхиет юннáт

щит 1987-мит ол Ас потты тылáщ 7-мит хáтлáн вэс. Щи пурáйн ар хáнты па вухáл хуят áктáщáс, щит З.Н. Лозямова, Е.А. Нёмысова, А.С. Тарханов, Ю.Н. Шесталов, М.К. Волдина па па вулаң ёх. Вэндтыйлдты олдам яма мáнсáт».

Щи юпийн 1991-мит олн Руфина Прокопьевна Ваньщавáт рэт кэрта юхтáс па имухты Галина Михайловна Молдановáйн нявремáт тáйты хота вúсы. Щи пурáйн лúв нявремáт давáлдты хот кэщáя вэс. Р.П. Гришкина щи пура олáңáн ин щиты нэмáсыйл: «Щит нявремáт давáлдты йилуп хот вэс. Ар ай няврем ма хуцелá юхтыйлдсáт, ма шеңк пáлдсум дыв пидáда рэпитты. Щи пурáйн мáнема нётты неңа вэс Л.Г. Русмиленко. Нявремáт давáлман Ф.В. Попова шэңáт, Н.Д. Молданова, Л.Г. Мол-

Р.П. Гришкина нявремáт пидá

Е.П. Рагимова берум хурáн

данова рэпитсáт, щит ма вэндтáты неңдам вэсáт. Вэн пэмáщипа дывела лупты лáңхалум, ар мосты вер дыв эвáлдтэда уша павáтсум. Ю.П. Гындышева нявремáт лекцитты неңа вэс, Г.П. Юрьева — сухáт пэсты неңа. Щи пура вúш эвáлдт ин вэнты мáнема нётты неңа З.Н. Молданова рэпитл. Интáм тэп и группá тáйлúв, яң няврем яңхáл, тэп тáта хэс пушхие пáты улты па омáсты тáхи вэл. Нявремáт арсыр олуп. Интáм еша аршáк няврем яңхáл, и пурáйн иса шимл вэс».

Няврем пáты интáм йилуп хот омáссы, щит áшкола пидá и хотн версы. Щáта хот хáри хошум, и хот йит, хута нявремáт хáтл мáр вэлáт, якты-ариты хот йит, улты хот йит. Щив иса йилуп пáсанáт, нúрмáт, юнтупсэт дэтсыйт. Интáм нявремáт давáлдты

неңáна Руфина Прокопьевна Гришкина па Наталья Анатольевна Юмина вэлáңáн. Р.П. Гришкина пушхиет рэт ясáңн путáртты вэндáл. Мет яма хáнты ясáңт путáртлáт Саша Юмина, Ульяна Юмина, Кристина Хуланхова, Лев Хуланхов. Дыв рэт ясáңн лúнáтты арáт вэндáлдáт па хáнты ер-насáт лэмáтман емáңхáтлáтн щитáт путáртлáт. Дыв вэндтáты неңáл пидá шуши мир емáңхáтлáта вохáнтдыйт, щáта хáнты мирев йис верáт уша павáтлáт.

Руфина Прокопьевна икел — Александр Васильевич Гришкин — Ваньщавáт кэртáн вэнт хáртáн па кэртáн тúт хэртáтты хэя рэпитл. Хэлум няврем енмáлтсáңáн. Дарья вэн эвáн Ёмвошн непекаңа йис па интáм Ваньщавáт кэртáн пэщтáйн рэпитл. Миша пухáн Ёмвошн технолого-педагогической колледжáн вэндтыйлд. Егор пухáн ветмит класса мáнсáс.

Ма лáңхалум Руфина Прокопьевна округ емáңхáтл елпийн ям ясáңт лупты. Ищиты нявремáт рэт мир ясáңа па йис верáта ат вэндáл. Хотáң ёхлáд пидá тáлаңа па уяңа ат вэлáдáт!

Надежда
НОВЫЮХОВА

Л.К. Зубакина па Н.И. Величко

Ёнтты-тыйты хәр

В. Сызарова верум хураһан

Ханты ими хотн

Россия мўв арсыр мирәт дэхсәңа вәдты хәтлән округ народной творчества хотн Ёмвошән па мойң ёх веритсәт уша верты, муй ширн мўң Увәс мўвевн казак ёх вәсәт, муйсәр дәмәтсухәт рўщ ёх тайсәт. Ши тумпи тәта округ учёной, ар ол айдат ёх вәндтум ими Е.А. Нёмысова «Ханты ими хот» вандтупсы аляс. Ши юпийн тәмхәтл ханты верәнтты имет мойңа юхтум ёх ёнтты, тыйты, сәк кәрәтты вәндтәсәт.

Арсыр мирәт якты-ариты хотн рәпитты не Нина Горохова мойң ёха Увәс мўвева юхтум казак мир хот, хот дыпийн вәдты пурмәсәт, ан-сәнәт вәндтәс, дыв вәлупсәд оләһән путәртәс.

Елды па хот йита мәнсүв, тәта мўң ещәд-тәва кәт рўщ ики ари-ман етсәһән. Шәлта тәта рәпитты не Мария

Клешнина арсыр мўвәтн вәлүм рўщәт катра дәмәтсухәт аляс па путәртәс. Шит XIX-мит нәпәтн Новгородской губернияйн, XX-мит нәпәтн Тәпәл рўщәтн тәюм дәмәтсухәт, ши тумпи округ народной творчества хотн лавәл-ман тәюм йис рўщ ер-насәт. Ёхәт мўң арсыр епләң турнәт эвәлт рўщ шай янышсүв.

Елды «Ханты ими хот» хот йита юхәтсүв. Тәта мўң арсыр хура-мәң ёнтум, тьюм ханты дәмәтсухәт, тўрлопсәт, тунты эвәлт верум ан-сәнәт па па утәт ши-валәсүв. Шит ханты мир вәндтәты вер хў-ват учёной не Евдокия Андреевна Нёмысова па Наталья эвед ар ол ёнтсәһән, тыйсәһән, итәх утәт дынана мой-дәсыйт. Н.И. Величко ши вандтупсы оләһән ай тәс.

Ши вәйтантупсыйн «Народной мастер Рос-сии» нем тайты ими Мария Эккерт мойң ёх ханты вейт тый-ты па акань ювәртты вәндтәс. Евдокия Нёмысова ханты хән-шет пида тьюм дәмәтсухәт тәсдә, шит посәт, сапла дәмәтты

утәт, хурамәң ван сәхәт, ван ернас шәпәт па па хурамәң дәмәтсухәт. Тәмхәтл дўв йис ширн ханты ухшам ёнтты вәндтәс. Мосл лупты, хуты 1950-мит кем ол вәнты ханты имет ру-сең ухшамәт ёнтсәт па шив дәнханьшупәт версәт. Интәм ханты имет Павловской Посад вошн верум ухшамәт мет мосман тайдәт.

Ёмвошән вәдты йинтпәң-дўяң ими Людмила Зубакина ай эви пәта ернас, вәнд-тәты вер тәты инсти-тутн рәпитты не На-талья Величко нәй сәх ёнтсәһән. Округ народ-ной творчества хотн шуши мир шўкшәты вер тәты не Виктория Сызарова тўрлопәс име-та аляс. Мойң хуятәт ве-рәнтты ёх пириты верит-сәт па мулды вера дыв эвәлтәдә вәндтыйлды.

Мойң ёха па нявре-мәта вандтупсәт па вәндтыйлды верәт шеңк мәстәсәт. «Мўң казакәт, рўщ па ханты мирәһән оләһән ар йилуп ай уша версүв па ёнтты, тыйты, сәк кәрәтты вәндтыйлдсүв. Мўңева шит щикем мәстәс», — нявремәт лупсәт.

В.В. Сызарова

Рўщ арәт ариты хәйһән

Казачка ими

Л. Спирыкова верум хураһ

Людмила
СПИРЯКОВА

Вэдупсы хўватн хўд велпәсләс

Тәм ханты ики Вениамин Максимович Питласов вэдупсы хўватн хўд велпәсләс. Лўв пиләла ма Ямал мўвн детутәң-пурмәсәң ванлтупсы мәнум пурайн вөйтантайдсум па газетаева нух ханшты пәта айкел вўсум.

— Вениамин Максимович, мәта тәхийн па муйсәр хоттелд хуятәт күтн нәң сема питсән, енумсән, ашколайн вөндтәйдсән?

— Ма хўд велпәсләты хоттелд хуятәт күтн Лорвошн 1958-мит одн сема питсум па иса айтелдн енумсум. Щәлта ищи вошн ашколая янхсум па вөндтәты тәхем 1975-мит одн етшуптәсем. Еша әхәтшәк, 1976-мит одн, Лорвош хўд вўты тәхия хўд велпәсләты хә ширн рәпитты мәнсум. Советской дащ пурайн кашәң хўд велпәсләты хәннехуята государства эвәлт немасыя план мийләсы. Щи поступсы хўватн илем од мәр мәнты кемн велпәсләты хәннехә 12 тонна арат хўд планәт текнуптәты пәта мәс. Ма, вантә, иса вэдупсем хўватн Панщи немуп (ханты ширн яма ки лупты, щит «пан, щи») нөптәлдты тәхийн хўд велпәсләсум. Ма ащем ищи сырыя, дадь пәрум юпийн, щи пан хуши хўд велпәслуман ар од мәр вәс па рәпитәс. Әхәт па ма, лўв ителеда, ищиты велпәса катләссум.

— Нәң, алпа, армияя служитты катра пурайн янхсән? Щи вер олаңан мәтты айкел еша тўва.

— Кәт од мултас хўд велпәсләсум па 1978-мит одн служитты вохсыюм. Щәлта кәт од мәр противовоздушной оборона ширн вәдты

В.М. Питласов

тәхийн вера ишки увәс мўвн армияя янхсум. Мўң пўңдәвн тәп Норильск вән па Диксон немуп айшәк вошәң вәсәң. Тәд пурайн шеңк ишкия ювум хәтләтн казарма хотәт эвәлт ким етты кәшәитн леваса ән есәлсыюв. Хән арсыр тәхет давалты янхсүв, щит мўң иса хошум ләмәтсүхәтн кәшәитн мийләсыюв. Служитты олдам сора мәнсәт па 1980-мит одн юхи рәт мўвема юхәтсум. Щәлта йилпа хўд велпәсләты вера вўянтсум.

— Вениамин Максимович, муйсәр хопәтн муй моторәтн щи пурайн хўд вўты тәхи эвәлт мийләсыиты?

— Мўң, вантә, ар пеләк иса нөптәлдты панән хўд велпәсләсүв. Щит пәта иса мотобударкаитн мийләсыюв. Щи вән хопәтн няд мултас әрәң «Зид» немуп моторәт вәсәт па Асәвн, велпәсләты ширн, шеңк сәмәна хәннехуятәтн тайсыит. Ма вўтышәлум лупты, хути әд омәсты холупн лорәтн муй пусләтн мўң иса ән велпәсләсүв. Кашәң хәтл мәр иса нөптәлдтәйдман Ас хуши хўд мушатсүв. Щи оләтн

нуви хўд шеңк ар вәс. Илем пўш кәт километра хўват нөптәлдүв па иса хәлүмсот вўш эвәлт па ветсот кидә вўш вәнта тәп пишьян хўдые еша павәтлүв. Мўң Панщи немуп нөптәлдты панәв хуши катра 12 хоп күтуп моторәң хоп арат хәннехә иса тови вўш эвәлт па сүс вәнта хўд велпәслуман вәс.

Олаң хәтәдн хәт хәннехә хўд велпәсләс, кимит хәтәдн кимит хәт хуят нөптәлдты янхәс. Тәп илем хәтл мәр ма хәлүм пўш нөптәлдтәйдлүм па итәх пурайн тонна муй тонна мултаскем пишьян хўд мушатлүм. Щиты рәпитман государстваев мўңева миюм пләнәт ямсыева текнуптәлүв. Итәх хәтләтн хўд вўты лашкопәт иса тәләңтелдн хўдән сопәсләлүв. Тәп щи пәта Панщи панәв хуши кашәң лўңән иса кәт муй хәлүм лашкоп вәс. Мосл лупты, хути Советской дащ оләтн шеңк яма бензинән, хоп күтуп мотор вуйн, нөптәлдты холпәтн па хўд велпәсләты ширн тайты ләмәтсүхәтн иса мийләсыюв. Арсыр якты-ариты хотәт, ай тохтурәт мўң велпәсләты

тәхева юхтәйдсәт. Юхи хәшум оләтн тәмиты яма хән кәшә әхлүв хўд велпәс әх олаңән нәмәсләт.

— Муй арат од мәр нәң хўд велпәслуман рәпитсән?

— Ин тўнщирәңа лупты ән веритлдем. Хән 55 од лувата йисум, щи пурайн пенсияя мәнсум.

— Хән нын хўд мәты планәт текнуптәсты, алпа, хўд вўты тәхи эвәлт мултәйн мойләсыиты?

— Кашәң хўд велпәсләты хәннехә щи пурайн иса вухәң мойлупсыин мийләсы. Мет каркама рәпитум әхлүв арсыр вән кәшәйт эвәлт ишәкты непекәтн катлуптәсәйт па итәх шосн мевәл посәтн па мойләсыит. Мосл лупты, хути хоп севәс моторәтн муй «Буран» немуп тўтәң әхләтн Горки вош рыбозавод эвәлт па дыв юканәда ямсыева мәсыит.

— Нәң щиренән, тәмәщ детутәң-пурмәсәң ванлтупсәт мосләт, әнтә?

— Шеңк мосләт мўңева тәмәщ тынестыләтәсты хәрәт. Ма ветмит пўш тыв иимем пида юхәтсум. Потум шухрәт па пишьянәт, вәнтән әктум арсыр воньшумутәт тәсман. Илем щос худна ән па сүхнәс, хути 45 кидә потум шухәр хўд ед тынысум. Ин хәннехуятәт па юхтәйдсәт па щимәщ хўд иньшәссәт. Тәмәщ емәңхәтләтн мўң тынесты веритлүв, тәта рәт әхлүв па арсыр мир пида вөйтантайдты шир тайлүв.

Владимир ЕНОВ
хәншәс па хур
верәс

А.Г. Брусницына

Лыпāt хойты тыдāщн Ямал мўвн арсыр лe-тутāн-пурмāсāн ванлтупсы мāнāс. Емāнхātл мāнум пурāйн ма Анна Геннадьевна Брусницына пидā вāйтaнтыйлсум пa лўв рēпaтaйл oдāнāн путрeмāсмāн. Мосл лупты, хуты тām рўщ ими ям aрaт oд мār районāн вeдты йис пурмāсāt шaвиты няд хот кeщaя вeд пa рēпитл. Муй ширн лўв щи тāхийн рēпитты пиньщāс пa мā-тa мўв эвāлт юхтāс, мa тām хāннeхe тāмиты иньщāссeм.

— Анна Геннадьевна, мāтa мўв эвāлт нāң вeдлāн, хeн тыв юхāt-сāн пa муй пāтa Дорвош район йис пурмāсāt шaвиты хотātн кeщaя пaвātсыйн?

— Ма 1972-мит oдн Свердловск вошн сeмa питсум пa eнумсум. Ищи вошн āшкoлaя янхсум. Щāлдa eлды архeология пa этногpaфия ширн Уральской государственной уни-верситет 1996-мит oдн eтшуптāсум. Вeдлtāты тāхeм юпийн Пулдaвāt вошa Ямал мўвa рēпит-ты мāнсум. Ямкeм aр oд мār Шeмaнoвский ики нeмуп oкpуг кpa-евeдчeской музей хотн рēпитсум. 2005-мит oдн ма Мужи вошa Дорвош района юхātсум. Тā-тa Дорвош район йис пурмāсāt тāйты хотн рēпaтa мушaтсум.

— Муй пāтa нāң нумāс вeрсāн йис пурмāсāt āкātты хотн рēпитты?

— Ма щирeмн, щи тāхийн архeология пa этногpaфия вeрāt ямcы-евa ушa пaвātты рāхл.

Археология, вaнтe, тā-тa иcā āнтeм. Щит пā-тa хāнты мир вeлупсы щирāt вeдлtāты пинь-щāсум. Eшa вeс Дорвош район йис пурмāсāt āкātты няд хот кeщa нe-нa пaвātсyoм.

— Муй aрaт хāннeхe нын район йис пурмā-сāt тāйты хотлāн хущи aрaтгeдн тām юхи хā-шум oдātн рēпитл?

— Мўн районeвн няд музей хот вeд, щит Дорвош районeв истoрико-кpaевeдчeской тāхи, cāрaн eхлўв хот пa хāнты мирeв йис пурмāсāt тāйты «Йилпи» нeмуп кeрт, мāтa ут Хāнты-Мужи хущи тāйлўв пa ин Oв-кeртāн вeдты музей хот. Щиты йис пурмā-сāt тāйты няд хотн мўн хущeвa ин aрaтгeдн 34 хāннeхe вeд пa cыp-сыp вeрāt лeщātл.

— Муйcār лaвāртāн вeрāt нын рēпaтaйн ху-щи тāйлtāты пa муй ширн щитāt тўнмaтлāты?

— Юхи хāшум oдātн мўн йис пурмāсāt шa-виты хотлўв хущи шeңк

Йис пурмāсāt тāйты хот кeщa нe айкeлāt

aр лaвāрт вeр тывāс. Сыpыя, вaнтe, cыp-сыp йилуп вeрāt нух aлумты пāтa районeв кeщaитн муртāнa вўх лўнāt-ты тāхeт эвāлт вухātн нeтcыюв. Мўн хущeвa вeдты хāннeхyтāt щи oдātн кaшāң ай муй вeншāк вeрāta иcā cā-мāнa кaтлāсыйлмaн рēпитcāt. Вeт oд мār щиты мāнāс. Ин мўн хуты вeритлўв, щиты вeдлўв. Рўщ ширн ки ямcыевa ин лупты, aд-пa, финaнcoвый кpизис унтacн мўн районeв йис пурмāсāt āкātты хотāta нeмудты тāхи эвāлт нeтупсы āнтeм.

— Анна Геннадьевна, муйcār йис пурмāсāн ванлтупсeт нын музей хотātн рēпитты хāн-нeхyтāt Дорвош район тынeсты-лeтāсты хāрн лeщātcāt пa муй нын щитātн ин ванлтāты лāнхaлты?

— Тām V-мит пўш мāнты арсыр лeтутāн-пурмāсāн тынeсты хāрн мўн йис пурмāсāt шaвиты хeдум хот эвāлт, щит районeв кpaевeдчeской музей, «Йилпи» нeмуп кeрт пa cāрaн eхлўв хот тāхeт эвāлт ванлтупсeт вeрсўв. Щитātн мўн тām eмāнхātлa āк-тāшум хāннeхyтāta вўтыщāлўв ванлтāты, муй ширн тāmāщ ты-нeсты-лeтāсты хāрāt cыpыя Мужи вошн хон ики вeдум пурāйн пa лeщātыйлcыйт. Ай Acэв пoтты юпийн тыв ap-сыр тaшāн рўщāt лo-вāң eхлātн юхтыйлcāt, cыp-сыp пурмāсāt муй лeтутāt тeсāt пa тāтa вeдты хāннeхyтāta

тынeсāt. Cāрaнāt пa хāнтeт лывeдa щи утāt пāтa хўл, вeнтвoй нyoхи пa вoй cухāt, вoньшумутāt пa вўды нyoхи пeлтaшмaн ищи-ты кātлeм тылāщ мār тām Мужи вoшн ты-ныcāt.

Тām тынeсты хāр лāп тeхāрты юпийн тaшāң eх Пулдaвāt вoшa мāнсāt пa щāta кимит тынeсты-лeтāсты вāйтaнтупсeт шушия вeдты хāнтeт пa юрнāt пидā лeщātcāt. Мосл лупты, хуты ванл-тупcыйн нын шивa-лāлты, муй ширн хāнты ики ай хoпн хўл вeд-пāсāt вaнтāл. Щāлдa лўв щи щухār пa cурāх хўлāt тaшāң рўщāta eд тынeыл. Тāтa кимит вeнтвoй cухāt eд тыны-ты вeдпāс хe пa вeд. Щи тумпийн рātхār eдпийн хāнты ими хўл вуй пидā шeмхāt пaлāл пa ищиты eд тыныты щирa хўвaнa шeмāх āкātл. Мўн хущe-вa йис пурмāсāн хотātн рēпитты хe хyтāt тām тынeсты-лeтāсты хāрн ищиты хāнты хўдыeт, щухрāt, пиньyнaтн пa cухрāt, пeсāн унтacн ям-cыевa кaвāртлāt пa eд тынылāt. Щи тумпийн мўн нeңлўв лыв eшāл-лaдн eнтум, cэвум муй ияxа кāртум cыp-сыp хāнты муй cāрaн мир-нāн ай пурмāсyeт ищи-ты тāmхātл eмāнхātлa āкtāшум мoиң eхлўвa тыныcāt. Щит пāтa тā-мāщ eмāнхātлāt мўнe-вa шeңк мoслāt пa eлды лeдн ищиты лыв тāтa aт вeрсыйт!

Владимир
НОСКИН
хāншāс пa хур вeрāс

Саранпауль кэрт лекщитты верят

Сүмätвош район Саранпауля яңхемн кэртäң пәдъница лунтыйдсум. Щи пурайн кәщä дäңкär хәя тäтa пeңкät лекщитты тохтур Владимир Иванович Ефимов вәс. Тәм ики хәс мултас од юхды пeды Белгород вош эвält увäs мұва юхтäs. Сырыя нумäs тäйс кätдем тыдäщ мär рeпитты, аршäк вух ёша павätты па юхды рeт мұвäдä керлätы. Тeп хурамäң увäs Кев мұв сäмдä мeстäs, имeд па пухд ищипа Саранпауль кeртa вeдты-холды тeслe. Щи пура вұш эвält Владимир Иванович тäтa пeңк тохтура рeпитд. Интäm кeртäң пeдъница кeщä хe рұтыщätы пурайн дұв леккар хот кeщä юкана хайсы.

Хулимсунт эвält юхтум тохтур кeртäң ими пилä

Саранпауль кeрт пeдъница Сүмätвош район вән пeдъница лунман вeд. Сүмätвош район ай кeртät күтн щит вәншäк ямäдты па лекщитты тäхи. Ияхä дұнätты ки, тäтa 70-кем хәннeхe рeпитд. Щит вән хәннeхe тохтурät, няврем тохтур, ай леккарät па па лекщитты па сыр-сыр вeрät тұңматты eх рeпитдät. Щи тумпийн мир ямäдты тумпи лекщитты хотн удты тäхет дeщätман вeлдät. Щит пätы кeртäң мир тäтa атл-хätл лекщитыйлды веритлät.

Путрäl олңитум пурайн В.И. Ефимов щиты лупäs: «Мұң яма вeлдұв, яма рeпитдұв, сыстам йиңк яньшдұв, сыстам дылд шивн далдұв. Кашäң рeпитты тäхи иты итeх нұшайт ищипа тäйлдұв. Тәм ванäн хәннeхe лекщитты тохтур рұтыщätы вұша йис, щит пätы мұңева терапевт леккар мосл. Интäm Хулимсунт кeрт эвält командировка щирн вән хәннeхe тохтур юхтäs, eша рeпитд па юхды керлäd. Щäдта па леккар китды, муй верты, интäm тeп щиты мир ямäдты веритдұв. Давäлдұв, мосäң, тәм ванäн вән мұв эвält мұң хущева тохтур юхätд. Вeдты-холды

В.И. Ефимов пeңк ямäдтäl

хот имухты мälдұв па муй ям вeдупсы пätы мосл, иса дeщätлдұв. Тeп мұң кeртeва леккарät юхätты äн термäläдät, вантe, Саранпауль кeрт районeв Сүмätвош эвält хұвн вeд, тови па сұс пурайн яңхты-мäнты eш иса äнтeм, немхуят äн дäңхал хұв тäхия мäнты. Щи тумпи мұңева и няврем тохтур шeңк мосл. Интäm и леккар нe вeд, дұв яма рeпитд, тeп

мұң вeдұв, хуты дұвeдä вeра давäрт. Кeртeв вән, няврем ар, кашäң хуятä мудты мосл. Щäдта итeх пурайн пуртeн давäрт ёша павätты. Вантe, Сүмätвош пуртeн тыныты тäхи лäп тeхärты дäңхасы, тeп щи вeр тäмхätл вeнты тұңматды. Интäm хeдсум, хуты Сeрханл вош аптека мұң пилeва рeпитты питд, мосäң, яма йилд па кeртäң мира

пуртeнät ёша павätты кeншäкa йилд.

Елды мин лекщитты па ямäдты вeр пätы немасыя сыр-сыр шұңкät олäңän путäртсумн. Кeщä юкана хe яснät щирн, дыв пeдъницäйн лекщитты вeра муй мосл — иса вeд. Сыр-сыр йилуп шұңкät, тeп яңхты-мäнты «Скорая помощь» немуп машина äнтeм. Сүмätвош кeщайт щикұш тәм нұша вeр тұңматдät, тeп ин вeнты карты eхäд такды вeлдät.

Кäши-мeш олäңän кeщä лупäs, хуты па вошätн, кeртätн муйсär кäшет па мeшät eтлeдät, ищимäщ утät дыв хущеда вeлдät. Щи күтн па шуши мир кeртät иты описторхоз мeш вeд. Вантe, кашäң хәннeхe яма нeмты мосл, щи мeш лекщитты муй äнтe. Щäдта хоньшупсы кäши-мeш, сäм мeш eтдийл. Прививкайт доньщätы вeр тäтa ищи тeсa дeщätман вeд, мосты пурайн кeртäң мира пуртeнät доньщätыйт.

Мосл ястäты, Саранпауль кeрт пeдъницäйн ям арат ай леккар увäs мирлұв эвält рeпитд. Ма дыв пилeдä ищи путремäсум, елды дыв олңeдн па хәншлум.

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

ВЭЯТН ЩИ ОЛÄНÄН

Тәм путär дeщätум пурайн ма Югра мұв луваттыйн мир лекщитты па ямäдты департамент кeщä хe А.А. Добровольский эвält иньшäссум, Саранпауль кeртäң мира тäмхätл пуртeнät тäрумлайт муй äнтe? Кeщaeв юхды ястäs, хуты 2017-мит од вән кер тыдäщн Саранпауль кeрт Вокуева вош хулуйн, хeдмит хотн «Аптечная база» немпи пуртeнät тыныты тäхи пұншсы. Щит пätы интäm муйсär пуртeн мосл, щäтa иса вeд. Щи тумпи льготной щирн тeрум пätы пуртeнät щäтa ёша вұты ищи рäхл.

Муя вәсум па нявремәт енмәлсум,

Ши яснәт мирхотн лупсыйт, хән айкел әкәттү па кинайт верты не Ольга Корниенко «Уходящая натура: что осталось за кадром» киникайл олаңан ай павтәс. Ши непек дүв Юрий Вәллая постәслә, дүв пиләда ар ол дәхсәна вәс. Киникайн арсыр айкеләт па «Путём Хозяйки Агана», «Привет, Алёнка!», «Договор», «Мастер и Евдокия», «Весна в Тресколье», «Последний монолог» па «Медвежьи игрища на Тром-Агане» кинайт олаңан хәншман вәд. Щәта няд вән путәр: «Цена вопроса о земле», «Я и Вәлла, «Лики Югры» па «Река жизни». Мирхотн Ольга Геннадьевна лупәс: «Хәс ол тәм непек хәншсум, хутысаты перестройка верәт вәнта юхәтсәт па муй ширн ши йисн мир щәта вәсәт. Интум округевн 30-кем шурәс хәнты, вухадь па юрн ёх. Тәм пүляң вәнт кәртәтн веткем шурәс хуят вәд, 263 вүт кәрт дөпн интум питы вуй холумды. Тәм непек щәта вәдты шуши мирәт олаңан хәншсум».

©.Корниенко киника хуши олаң лопәс

Йилуп вәлупсы вәнта юхтәс

Мет сыры «Привет, Алёнка!» немуп кинайл олаңан Ольга путәртәс, щит 2002-мит одн версәдлә. Интум вәнты арсыр мұвәтн ши ут ар мирн вантсы. Ши кинайн ванлтәды, муй вүрн Колывановәт семьяйн ай эви енмәд. Финляндияйн, хән щит ванлтәсы, Ольга иньщәссы: «Хән кина вердән, муй неман шуши ёх хәнты дәмәтсуха дәмәттәдән?». «Антә, — ма лупсум. — Дыв интум вәнты щиты яңхләт па па ширн вәдты ән дәңхләт».

Аграфена Песикова лупәс, хуты «Привет, Алёнка!» — щит хәнты нявремәт вәндтәты вер олаңан вәд. Хән әшколайн ай ёха шуши мир олаңан путәртлүм, мет олаңан дыведа тәм кина ванлтәлүм па луплүм: «Хотәт, вүды әхләт, пәшасәт иса Алёнкаен ацийн версыйт. Эвие, әңкел па ащел дәмәтсухәт әңкелн ёнтсыйт. Ма ән дәңхалүм, дәдн мир нәмәссәт, хуты хәнтәт иса вух нәтупсы рүвн вәддәт. Хәнтәт — шеңк каркам мир», — лупәс О. Корниенко.

Алёна ин вәна йис, Сәрханл вошн вәнд-

тыйд. Дүв ай пурайл иты ишимәщ ям эви. Вүт кәртәд, хута енмәс, 2012-мит одн түтн ёссы. Дүв интум Ариша, Алиса па Антон апщет тайд. Ащел питы вуй вүты тәхийн рәпитл. Ольга вера дәңхал, дәдн ши семья едды щүняңа ат вәс.

Мұв вәньдты вер

Едды путәр түвмалн О. Корниенко лупәс: «Цена вопроса о земле» путәрн перестройка олаңан хәншлүм, хутысаты ши йисн мир вәнтән вәсәт. Ши пурайн «Спасение Югры» па шуши мирәт Ассамблея версыйңан. 1990-мит олаңн шуши мир вәлупсы олаңан поступсәт хәншты питсыйт па рәт мұвәт ара ортты олаңан

непек етәс. Ши юпийн хәнтәт мұвлада непек ёша павәтты питсәт.

Ма щиремн, хәнтәт индейцәт иты пушкән пида навәртты ән питләт, дәдн рәт мұвел вәньдты. Тәп пура юхтәс, хән мұвел пәты тарәндәты мосмәтәс. Вантә, хән ипүш вүдыдән пида па мұва касәдты партдыйн — щит и вер. Хән кимит пүш партдыйн, мұвен вәньдты ши пиньшәлән».

Хүвншәк О. Корниенко «Неудобный Иосиф» немуп кина верәс. Ши йисн И. Сопочин па Ю. Вәлла нәдам дүвел мирхотәта вохәнтсәңән. Щиты Ольга ямсыева шуши ёх вәлупсы уша верәс па кинайт вүс. «Ма киникайн шуши мир па вулаң хуятәт олаңан хәншсум, хуятат 1990-мит олаңн рәт мұвдал вәньдты питсәт», — лупәс ши не.

Юрий Вәлла ән юремәсы

Киника кимит пеләкн Юрий Вәлла олаңан хәншман вәд. «Дүв мира ванлтәслә, хутысаты XXI-мит йисн вәнтән яма вәдты щир вәд. Мет олаңан дүв вәнтән әшкола пүншәс па щәта хилыдал вәндтәс. Ма

Е. Айпин, па О. Корниенко ай тәхет потты тәдәшн Емвошн

ХЭН МА ЮПЕМН ЮРН ХОТ АН ХАЩАД?

хэс ол мэр дүв питрэдн вэсум», — нэхмэс Ольга Геннадьевна. Елды дүв лупас, хэн «Путём хозяйки Агана» немуп кина етас, щит вантум ёх холдасат. Кинайн дыв шивадасат, интум Аган юханан вүт кэрт па шөкәң тәхи антәм, худта 1996-мит одн Юрий Вэлла пида ай хопн яңхас. «Ши мўвн вэдум мир лупсат, муй сыры щата вэс. Саша Айпин ши пурайн лупас: «Тәм тәхийн аңқаң кем шавиман вэс», — лупас ши не.

«Последний монолог» немуп кинайн Ю. Вэлла лупас: «Аули сурма питты едпийн ма дүв хущеда яңхсум па лупсум: «Нәң вэдән, хәннхә хўв пәнта мән-талд юпийн иса худт аң вәшл, мир нумәсн хәшл». Дүв мәнема юхды лупас: «Щиты, тәп хәннхә пүпия йиты юпийн тәрум идпийн юрн хот ки аң хәшл, муй паты ма вэсум? Муй паты нявремәт енмәйтсум?». Лыпәт хойты тыдәщ 12-мит хәтәдн Юрий Вэлла антәма йис. Мир, рәт-далн па ләхәсдалн аң юремәсы, дүв хәншум киникайдал ищи мира мосләт.

Тәм йис ширн вәдты вәндсәт

Елды киникайн хәншман, хуты айдат хәнтәт тәм йис ширн вәдты вәндсәт: **Вера Кондратьева** катра йис хәнты арәт арийд арсыр мўвәтн, **Клим Канте-ров** рўтыщаты ёх пида рәпитл. Вән пеләк ёх күтн **Сергей Васильевич Кечимов** интум арсыр мўвәтн вәды. «Дүв ван-күтды ма хотема дәң-тыйд. «Мастер и Ев-докия» немуп кинайн

вандтәсем, муй ширн дүв пеньшар верд. Ма ширемн, ши кинаем яма тывас, щит паты **ТЭФИ** немуп мойдуп-сыйн мәсыюм», — лупас Ольга.

Елды дүв **Раиса Ивановна Тэвлина** олаңан ай павтас. Ши ими кәт ол мэр рәт мўвәда питы вуй вүты ёх аң еслас. «Тәм йисн поступсәт пасыра хәншсыйт па шуши мира интум давәрт рәт мўвдал вәнъдыты», — нәмәсд Ольга.

Камчатка эвәлт Югра вәнты мирхотәт вәсәт

Тәм киника етум вўш эвәлт **Камчаткайн, Горной Шория, Арме-ния, Москвайн, Югра** вошәтн па кәртәтн мирхотәт верәнтсыйт, хута «Уходящая натура: что осталось за кадром» киника олаңан путәр мәнәс. О. Корниенко ясаң ширн, Ёмвошн мет ям мирхот вәс. Вантә, щата хәнтәт па вухалят омәссәт. **Ере-мей Айпин** Ольга Геннадьевна киникайл паты пәмашипа лупас. Мирхотәң ёха лупас:

— Худна кәт вер аң тўңматсы: рәт мўвәт ортты вер па шуши мирәт самоуправления. Па хон пеләкн рәт мўвәт общинаята хәншман вәдләт. Мўң хущева щиты аң версы, щит паты мўв идпи таш ходумты мир мўвәт худт вүдәт. Щәдта па хон пеләкн шуши мир общинайдал, резервацияйдал муй муниципалитетәт хуши совет тайләт, хута тәп шуши ёх рәпитләт. Ма нәмәсдум, хәнты мўң хущева ищиты питл.

Тәм йисн федеральной поступсәт

©. Корниенко па мирхотәң ёх. Ай тәхәт потты тыдәщ, Ёмвош

эвәлт шуши мир вә-лупсы вәнъдыты верәт нух вүты питсыйт. Щит паты шуши ёха давәртшәк вәдты питәс. Ма нәмәсдум, мўң хәрция вәдты ки питдүв, вердүв нух тўңмаләдәт.

Евдокия Нёмысова ищи ясаң вўйдя:

— Киникаенән хәншум ёх мўң сәмәна тайләдлүв. Щит похатүр хурасуп ёх, дыв рәт миреда вән унтас версәт. Юрий Вэлла хурасуп хуятәт мир сәмәтн хәшсәт. Дүв пеләда вантман тәм йис ёх дүв итәда вәдты вўратты пиньщәләт па «Уходящая натура» немуп ям киника дўнәтты питләт.

Мирхотн Ольга Корниенко дәхәс **Пекка Ялмари Кауппала** Хельсинки (Финляндия) вош эвәлт вәс. Дүв лупас:

— Хән Ольгаен киникайл мәнема вандтәс, имухты сашн юхәтсыюм, щит шеңк ям непек. Щәта хәншум верәт па мўвәтн вәдты ай мирәт вәлупсыйн ищи вәдләт. Ма нәмәсдум, тәм непек Югра, Россия па па хон пеләк мира вера мосл. Ши ут арсыр мир ясәтә тулмащтәты мосл.

И мирхотн «Уходящая натура: что ос-

талось за кадром» киника олаңан Сәрханд районан Федоровка вошн вәдты **Елена Першакова** лупас:

— Ма Увас мўвн сема питсум па вәдлум. Сыры нәмәсдум, шуши мир арсыр нәтупсы унтасн яма вәдләт. «Уходящая натура» киника эвәлт уша версум, хуты ды-веда давәрт питы вуй ходумты мўвн вәдты па атәлт мўвдал вәнъдыты. Ма нәмәсдум, кашәң хуята тәм непек дўнәтты мосл, дәдн уша ат вердәт, муй ширн шуши мирәт вәдләт.

Ольга Корниенко нәмәсд, тәмәщ ясәт паты ищи тәм киника хәншты мосәс. Мосл лупты, «Уходящая натура: что осталось за кадром» непек губернатор литературной премия немуп кәсупсыя мәсы. Ван хәтлуп тыдәщн V-мит Культурной форум немуп мирхотн уша йил, хуйтат нух питсәт. Ши тумпи тәм непек «Книга года 2017» немуп областной кәсупсыя вўсы. Щәдта вәятн, тәм киника **surgutfilm.ru** немуп тәхийн дўнәтты рәхл.

Реональда ОЛЬЗИНА
хәншәс па хурән
верәс

Тунты эвэлт ай нюки хотые вердэт

З.А. Тарлина па Н.И. Покачева
пършан ваньшдәң

И. Самсонова берум хурдән

Нюки хот ёнтәсты хәра әктәщийдсүв

Ас потты тыдәщ 17-19-мит хәтләтн Ёмвошн округ луваттыйн арсыр мирәт верәт тәты хотн «Историко-культурное наследие переносного жилища — чума» немпи вәндтәты хәр дэщәтсы. Тәм мосты вер «Наследие Югры» немпи Югра мұв йис верәт тәты тәхи ёх унтасн тывәс.

«Наследие Югры» немуп оса тәхи тәм ол вән кер тыдәщ пұншы. Ищи пурайн мет олән мирхот вәс. Тәм оса тәхи версы, дәлн арән, якән, йис верәт яма вәты, путрәт па моньшәт сәмдәлн тайты, тәса ёнтты па иса шүкшәты щирәт яма вәты ёх и нумәсн, и верн тәщәң увәс мир культураев едды ат тәсәт. Щи кұтн арсыр вәйтәнтупсәта, мирхотәта, вәндтәты хәрәта ат әктәщәт, ияха ат рәпитсәт па сыр-сыр нұшайт ат тұңмәтсәт. Олән мирхотн мұң «Хәнты ясәң» газетаевн рәпитты айдат не Ульяна Данило (Молданова) кәщәя пирисы.

Щиты тәм ванән Ёмвошн грант нәтупсы вух унтасн вантәсы, муй щирн Сәрхәнд па Нуви сәңхум мұвңән хәнты имет пәршән, вұды

тахты эвәлт юрн хотәт ёнтләт па тунты эвәлт хот омәсләт. Щи вера тыв немасы Сәрхәнд мұв эвәлт Надежда Ивановна Покачева, Людмила Егоровна Добрынина па дынана нәтты неңнән, щит Валентина Терентьевна Шадрина па Зоя Андреевна Тарлина вохсийңән. Щи тумпи Нуви сәңхум район Тәрум дор пұңәлн вұт кәртән вәдты Таисья Аутовна Пяк па Нуви сәңхум вошәң ими Ирина Кузьминична Фирсова Ёмвоша па юхтыйдсәңән.

Мойң мир кұтн 84 ола ювум вәндәт хәнты имие Евдокия Кузьминична Молданова вәс. Вәлупсәл мәр тәм тәпәң имие 50 мулдас нюки хот ёнтәс, алпа, ищи арат па хурамәң сәх.

Вәндтәты хәр пұншум пурайн мойңа юхтум

хуятәт ещәдт тәм мирхот дэщәтты не Ульяна Данило, Югра мұв губернатор дәңкәр хәя нәтты хәннәхә Сергей Тимошков, «Югра дылнуптәты» оса тәхи кәщә Людмила Алфёрова, «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» газетайңән ух редакторәв Раиса Решетникова па па әмәщ хуятәт вұща ясәңәт лупсәт. Дыв дәңхасәт, дәлн тәм мосты вәндтәты хәр айдәт ёха унтас ат тәс, дәлн ияха и нумәсн, и верн йилуп юрн хот ат тывәс.

Хәлүм хәтл мәр йис верәт тәса вәты имет әктәщум вошәң мира па айдәт ёха вантәсәт, муй щирн йистелн юрн хотәт ёнтәсты, дон эвәлт пұн верты па вұды сух пидә рәпитты мосл.

Сәрхәнд мұв эвәлт юхтум имет вантәсәт, хуыса пәршән сух ваньшты па тывум утәл ияха ёнтты мосл. Щәлдә йис щирн вұды дон эвәлт пұн верты ищи вәндтәсийт.

Нуви сәңхум район имет тунты эвәлт ай юрн хотые дэщәтты вер

вантәсәт. Щи тумпи Тәрум дор мұвн вәдты хәнты имие вұды пұн эвәтты вера айдәт ёх вәндтәс. Таисья Аутовна Пяк — юрн ими. Дұв кашәң утые тәса ёнтты па верты хошл. Вұды сух эвәлт хурамәң молщәңәт, сәхәт, вейт, юрн миләт ёнтәл, нәй сух эвәлт ернәсәт, сәк эвәлт арсыр хурамәт дэщәтәл, тунты пидә па яма рәпитты хошл.

Нәмәслүм, хуы вәндтәты хәра юхтылүм ёха, щит «Тәрум Маа» йис пурмәсәт әкәтты па шавиман тайты хотн рәпитты неңәта, айкеләт дэщәтты хуятәта, культура верәт тәты ёха, Асугорской айдәтнеңәта па хәйтә, Асугорской институт рәпатнекәта па вошәң мира тәта шеңк әмәщ вәс. Вантә, тәп вәна пелка ювум хуятәт пелә вантман йис верәт дерамтты веритлұв.

Вәндтәты хәр сухнум юпийн «Югра дылнуптәты» оса тәхи хот пұңәлн тывум нюки хот омәссы.

Ирина САМСОНОВА

Хәнты ясанг
(Хантыйское слово)
№23 (3491), 07.12.2017

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского, 14.

Подписано в печать:

по графику 07.12.2017 г.
в 9.00.; фактически
07.12.2017 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **1713**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.